

Vitrek, četrti in solota
tuhaja in volja v Mari-
bora brat, polijanja na
dona za vse leto 8 gl. + k.
za pol leta 4 „ „ „ „
za četrt leta 2 „ „ „ „

Po pošti:
Za vsa leta 10 gl. — k.
za pol leta 5 „ „ „ „
za četrt leta 2 „ „ „ „

Vredništvo in opravnostvo
je v gospodskih ulicah
(Herrengasse) št. 117.

SLOVENSKI NAROD.

Oznani:
Za navadno dvestopni
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiska 1krat,
5 kr., če se tiska 2krat,
4 kr., če se tiska 3krat.
veče pisemke se plaču-
jejo po prostoru.
Za vsak tisek je plačati
kolek (stempel) za 30 k.
Rokopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovoljno
frankujejo.

Št. 85.

V Mariboru 20. oktobra 1868.

Tečaj I.

Telegram „Slov. Narodu“.

V Gorici, 19. okt.

K slovenskemu taboru v Šempasu se je zbralo 10.000 ljudi. Vlada je najlepši red, bila največa navdušenost. Vsi predlogi, posebno zedinjenje Slovencev sprejeli so se enoglasno in navdušeno.

Govori slov. poslancev v deželnih zborih.

Konečni govor posl. dr. Vošnjaka

v adresni debati graškega zbora.

Od toliko strani se nam je grajaje očitalo, da sem prisiljen še enkrat spregovoriti. Pred vsem se nam je večkrat očitalo, da mi zastopniki slovenskih kmečkih občin prav za prav ne izrekamo pravega ljudskega mnenja, da smo le osamljeni prenapeteži, ki se ne naslanjajo na ljudstvo. To očitaje moram kratko in malo zavračati; mi in le mi smo resnični in pravi zastopniki slovenskega ljudstva (oho, veselost.) Ljudstvo nas je izvolilo, in nam s tem svoje zaupanje skazalo. To zaupanje si nismo po skrivnih potih in zvijačno pridobili; pridobili smo si ga po svojem poštenem in nesebičnem delovanju za ljudstvo, in to zaupanje še imamo. Prepričati se o tem, poslužili smo se pravice do zborov in sklicali v Žavcu ljudski tabor, kterege se je vdeležilo 15.000 našega naroda. Mi se nismo bali stopiti pred svoje volilce in jim dajati račun, in ljudstvo je naš račun potrdilo, je bilo v vsem naših misli in je naše želje še povečalo. Res je čudno, kako se nekteri gospodje v tej zbornici vedo, kakor da bi zastopali slovenski narod. Vsakdo, ki je le kedaj v svojem vinogradu kacega kmetiča s kupico vina pogostil in mu med tem v glavo vbijal svojo politično modrost, zdaj že misli, da je ljudstvo tudi njegovih misli, če mu je le kmetič prikimal. Kmetič je pač pil kupico vina, pustil gospoda govoriti, sicer pa si svoje misli. Na m slovensko ljudstvo še ni oporeklo. Jaz bi gospodom na oni strani zbornice prijateljsko svetoval, naj še oni skličejo ljudski zbor. Zmerom je slišati, da v toliko, ako ne v vseh vprašanih ljudstvo ni njihnega mnenja. Saj imate pravico do zborov! Skličite one tisoče, o kterih pravite, da so z vami, stopite pred nje, vprašajte jih, ali so res vašega mnenja, in potem bote z istim mirom kakor mi rekli: Ljudstvo je z nami, a ne proti nam.

Gospoda moja, mi se nismo nikdar drznili, da bi se bili vedli kot zastopniki trgov in mest dolénještirskih; mi vemo, da so mesta in trgi drugega mnenja (veselost), a ne vsi; mi tudi po mestih živimo in imamo tudi tú mnogo političnih prijateljev, in mogel Vam bi jih celo vrsto naštet (klici: prosim! prosim!) Jih hočete — li slišati! (Klici: Da!) Tile so: Žavec, Braslovče, Mozirje, Gorenjigrad, Ljubno, Velenje, Središče, Ptuj. (Posl. dr. Waser: Ne!) Prosim, to se bo pokazalo. Tudi v drugih mestih imamo mnogo prijateljev; to kažejo narodna društva, ktera po njih prav dobro izhajajo. Tudi one vko-reninjene antipatije proti Kranjski, kterih je eden predgovornikov omenjal, nahajajo se le v domišljiji tega gospoda, nikakor pa ne med slovenskim ljudstvom.

Sicer sem pa prepričan, da pride tudi za trge in mesta v kratkem čas, ko se bodo prepričali, da se jim blagostanje ne pospešuje, ako se od kmečkega ljudstva ločujejo, ampak da jim blagostanje le raste v složnem po-

stopanju z njim (Waser: z deželo!); ko se bodo prepričali, da ljudski blagor le tedaj raste, ako vsi oddelki ljudski složno delajo.

Presledil bom zdaj na drugo vprašanje, namreč na ono o českem drž. pravu. (Veselost.) Deželni glavar: Prosim, ne motite gospoda govornika. Dr. Vošnjak: Sicer se mi je očitalo, da se ne spodobi, v tej zbornici obširneje govoriti o českem in galiskem državnem pravu; vendar sem na to odgovoril, da gre tú za ustavo, ki vsaj ni dana le za Štirsko, ampak za vso cisaljtansko polovico države. Očitala se nam je romantična ljubezen do českega državnega prava. Ako mi Vam o svojem času nismo očitali, da ste se navduševali za pravico Augustenburžana in da ste hoteli zarad njega celo novo dinastijo v mnogovladni Nemčiji ustanoviti, potem se tudi nam ne bo moglo v greh šteti, ako imamo simpatij do svojih českih slovanskih bratov.

Razen tega je tú velika romantična ljubezen do štirskega vojvodinega klobuka, o kterem le vem, da ga že stoletja noben avstrijski vladar ni imel na glavi; česka krona pa se je bila na glavo postavila vladarju, ki še zdaj v Pragi živi. Česko državno pravo ni strohnelo; do leta 1867 je svobodno rabil deželni zbor svoje pravice (ohoklici). Česko državno pravo je, kar je česki narod, ki si je svojega državnega prava svest in ga bo branil, da se mu bo priznalo.

Še se moram proti onemu gospodarju obrniti, ki nam je očitil, da smo se véčeraj s sofistično modrostjo zdržali čez vprašanje, o kterem obravnavamo, in o kterem bi bili tudi mi imeli izreči svoje mnenje. Jaz menim, da sem jasno dovolj izrekel, da nisem proti osnovnim in proti verskim postavam, kolikor je v njih izraženih načel svobode. Naša opozicija je državopravna, narodna, in moralo bi se jej toliko pravice priznati, kakor kteri drugi.

Ravno tako moram naše ljudstvo braniti proti razžaljivemu očitaju, ktero sta mu denes in véčeraj dva govornika natvezila, da namreč nima dovolj politične zrelosti, da bi vedelo, za kaka vprašanja tu gre. Gospoda moja, ravno oni oddelek prebivalcev, ki za nami hodi, je mnogo bolj politično zrel, kakor marsikter drugi oddelek prebivalcev, o čegar politični nezrelosti sami tožite. Pometataje vendar pred svojimi durmi; tam so nakopičeni veliki kupi politične nezrelosti. (Nemir).

Zavrtniti moram še onega gospoda, ki je prejšnja leta zastopal oni volilni okraj, ki je zdaj mene tú sem poslal. Videti, da je tudi on prijatelj historičnega prava, kajti pogrel je vse prošnje prejšnjih dni. Jaz pa mislim, da se naše ljudstvo ni kakor marsikteri gospodov sedem let po medvedovo zalizalo, ampak da je teh sedem let napredovalo. Naš narod je teh 7 let porabil in je daleč naprej prišel, dobra vé, ktere pravice mu gredo, in te pravice bo vselej tirjal. Še toliko sem menil, da moram odgovoriti na nasprotna očitanja.

Govor poslanca Hermana

(v isti zadevi.)

Troje vprašanj gre v adresni debati pretresati; versko, narodno in državopravno. O prvem je že govoril drug govornik z véčo temeljitostjo, kakor je meni v moči; o državopravnem vprašanji sem véčeraj obširno in vsestransko govoril; jaz se denes na to nanašam in hočem le o narodnem stališču govoriti in to tem več, ker bi onim, ki mojega vedenja v javnem življenji dozdam niso mogli umeti, to rad razjasnil.

Gospoda moja, če tudi ne denes neposredno, često ste mi vendar očitati zunaj zbornice in v prejšnjih sesijah, da kot Nemec zagovarjam koristi

Listek.

Besedica o „Matici“.

III.

O sostavi in delavnosti odbora.

Druga točka zadeva sostavo odbora, stvar jake važnosti. Odboru vsakega društva pripada trojna zadača: prvič modro gospodarjenje z društvem imenjem; drugič modro vodenje, razširjanje in zastopanje društva; tretjič, najtežja zadača, kolikor mogoče doseganje društvenega namena po priležnem (marljivem) delovanji. Kratko rekoč, odbor mora previdno gospodariti, voditi in društveni namen izvrševati. Tega pa vsak odbornik ne more vsega storiti. Po različnostih prirodnih in vzpitateljnih slučajev so eni odborniki dobri za gospodarjenje, drugi spretni novih udov pridobivati, tretji so priležni in zmožni pisatelji in kritiki, sploh delavci po naméri društva.

Kar se prvo in druge točke tiče, ni posebno težko jima zadostovati, treba je le blage volje in nekoliko zdravega, vsakdenskega razuma. Da je konečno enega v pravu, enega pa v narodnem gospodarstvu izučenega odbornika treba, to je neobhodno. Ali tretja zadača se ne dá tako lahko od vsakega odbornika izvrševati, namreč presoja, izbira znanstvenih del ali pa spisovanje knjig samih. Ta delavnost potrebuje specifiških znanosti, kterih si človek le s časom in dolгим trudom pridobi.

Gledé na to delavnost, ktera ravno izvršuje namen društva, je nesomneno potrebno, da so v odboru zastopane vse različne vrste znanja;

inače ne bode mogla odborova in društvena delavnost vsestranska, uspešna biti. V odboru znanstvenega društva, kakoršno ima Matica biti, mora najmenj eden zastopnik vsakega znanstva sedeti.

Ali kako si hoče društvo tak odbor izbrati? — Gotovo ne po tem poti, kakor sedaj, namreč po izbiranju odbornikov brez vsakega drugega načela, kakor z ozirom na véčo rodoljubnost, na višo socialsko stopinjo, na bolj znano politiško delavnost, in le slučajno ozirom na znanstveno obrazovanost. Pri izbiranju, kakor pri vsaki delavnosti, je treba trdnega načela, principa, kteremu se mora posebno zadostiti. Takega pa v pravilih ni nikjer najti, kakor so pravila sploh brez vse jasnosti in brez vse določenosti, posebno kar se delokrogov odbora, odbornikov posebej in neodbornikov tiče. Jaz predlagam sledeči nasvet:

Po različnosti opravil mora odbor tudi svoje člene mnogovrstnejše razdeliti. Tu ne pomaga samo predsednikov, tajnika, blagajnika itd. izbirati. Narodno-gospodarstveno načelo, utrjeno po A. Smithu in vladajoče dnešnji den povsod, kjer je kaj razuma in vednosti domá, namreč načelo delitve opravil (Arbeitstheilung) tirja tudi v odboru Matice véč odsekov (sekcij).

Taki odseki naj so ti-le: 1) gospodarstveni odsek; in po znanstvenih panogah posebni odseki: 2) za teologijo, pedagogiko, filozofijo, (pravoslovje); 3) za geografijo, historijo, statistiko; 4) za jezike, 5) za kupčijo, industrijo, zemljedelstvo, narodno ekonomijo; 6) za matematiko, prirodopisje in prirodoslovje, (medicino) in 7) za umetnosti.

Ako na teh sedem odsekov razdelimo 42 (do sedaj 40) odbornikov, tedaj pride na vsakega 6 odbornikov. Pri izbiranju bi se pa moralo na sledeči način gledati:

Gospodarstveni odsek, ki mora na sedeži društvenega imetka bivati,

Slovencev. Ali niste premislili, kdo so moji volilci in ali morete zahtevati, da bi stavil svojo narodnost nad načela pravice in da bi nemškoval na stroške druge narodnosti. Vi dvomite o mojem prepričanju, a dvomiti more le ta, ki sam nima nobenega prepričanja. Jaz stojim na stališču narodnosti in bi želel, da bi vsak narod svojo narodnost jel obdelavati in se veselil, če moj narod to dela; samo želel bi, da bi družemu ne štel v greh ravno isto čustvo, katero za se cenite kot največjo prednost. (bravo! na desni). Jaz mislim, da je stopila civilizacija v ono dobo, kjer jej je narodnost največja podpora, kakor je to bila nekdanj vera.

Narodnost odganja politično malomarnost in je mati najbolj blagih in domoljubnih del. Potujčevanje ne stori, da bi se narod spremenil v drugega, ampak ono ali ljudstvo poživinči, tako da je nesposobno za namene države, ali pa stvarja pri razvitem narodnem čutju revolucije; ravno Hrvaška je to pokazala (dobro! na desni). Kdor narodni razvoj ovira, ravna proti tirjatvam časa, pregreša se nad previdnostjo, ki je postavila vekovite in nepremeljive zakone, po katerih se mora človečanstvo razvijati; in se nakopuje sovraštvo in preklinjanje zatiranega, a svojega namena ne doseže. Jaz torej ostanem na narodnem stališču, naj me kdo za to hvali, naj me graja in moji volilci bodo v tem obziru nepristransko, kakor zmerom zastopani.

Jezik je zrcalo, po katerem narod razkazuje svoje dušne zmožnosti in ne gre ga med ljudstvom poniževati za služabnika. Jezik, ki ni bil nikdar pismeni in šolski jezik, tudi ne more nikdar priti do tehtnega slovstva, ker se mu s tem pisatelji opešujejo. Omika je le na narodni podlogi mogoča in zadnji vzrok narodnega gibanja je potreba po omiki. Narodno gibanje je blago, je vzvišeno, je časti vredno zahtevanje.

Gospoda moja, iz debat sem se tú prepričal, da imate malo razuma (veselost, ohklici) — jaz nočem žaliti — malo razuma za tirjatve drugih narodov. To si zamorem takole tolmačiti: Vi nemški Avstrijci vsi v mnogojezični Avstriji govorite in umete le en jezik, zakaj se ne učite tudi drugih jezikov? Vi torej tudi ne berete družih časopisov razen onih, ktere izdava vaša stranka, ktera vam hoče vaše gospodarstvo ohraniti, ktero vsako narodno svest nemogočo dela; vi drugih časopisov nočete brati in jih tudi ne morete brati, zato ostajate vedno enostranski. Slovenci si prizadevajo, trudijo se pisati tudi v vašem jeziku, da bi Vas podučili, ker je razsodba od vas odvisna; ali mi vidimo, da nemška stranka ne umeva, ker preveč sama sebe občuduje in ogleduje in ker jej teorija o nižih narodnih plemenih kali zdravo sodbo. Moja gospoda, še nekaj! Vi pravite nemška pamet, nemška pridnost. Pamet imajo tudi drugi narodi in ravno tako pridnost. Ne nemška pamet, ne prednost nemškega jezika — ker te prednosti nima, — ne nemški literarni zakladi, — kajti o teh slovenski kmet tako malo vé, kakor nemški kmet, — so Slovencem vrinili nemštvo, ampak birokracija, pa tudi ne da bi kulturo podpirala, ampak da bi si administracijo bolj lehkobodno napravila. Gospoda moja, od tistega dne, ko bo slovenski jezik vpeljan v urad, ne bo slovenski kmet tirjal v šoli tujega jezika, ampak tirjal bo narodne šole. Po tem sodite prošnje, ki le-sem dohajajo. Je še drug obzir, nov in osupljiv, ktereга vam hočem pred oči postaviti. Gledite, za svoje glavno mesto nimate niti nemškega imena (Veselost). Slovenci so Gradec zidali in krstili: Gradec — Schlossberg — Gratz. (Nemir). Taka je. Pogledite svoja lastna imena, pogledite napise po ulicah, povsodi nabijate slovenska imena. Pojte na Andričo, na Plavuč, v Lipnico, Fernico, v Radegund, povsodi izgovarjate slovenske besede, vse vas spominja na slovenske besede, in slov. naselišča. Gospoda moja, tu so Slovani stanovali, in Vi ste njihovi potomci. (Veselost). Gospoda moja, vi ste le pošvabeni Slovenci, načelni nasprotnik Slovencev sam, Rechbauer, od ktereга se liberalnost curkoma cedi, on je tudi Slovenec. (Živa veselost).

Ali morete po vsem tem ljudstvu v zelo škrti, ako se želi združiti z ostalim narodom, s katerim ima iste potrebe, iste misli o državljanski in verski svobodi, isto skupno pot v prihodnost. Včerašnjje in današnje besedovanje me je bolj ko vse prepričalo da za Slovence ni rešitve, razen da se od Vas ločijo in potem združijo. (Ohoklici). Ta misel, gospoda moja, je tako potrebna, da se mora ta resnica, jaz sem

prepričan, dejansko izvršiti; ta misel je celo Vam na korist. Prepri med narodi bodo potem nehali, potem se morete vekomaj občudovati in ogledovati in premišljevat, kako krasno daleč ste jo dotirali in nihče vas ne bo pri tem motil.

Gospod Waser nam je očital, da želja po ločitvi in združenji med narodom nima temelja. Jaz ga spominjam, da je leta 1860 sam podpisal peticijo 20.000 Slovencev, v kateri se izreka ta želja. — Posl. Waser: To ni res. Ta tirjatva v adresi ni stala, tú je šlo le za jezik; ta trditve je laž. Dr. Vošnjak: Jaz pri priliki lahko pokažem adresno. Waser: To je laž! Deželni glavar: Prosim ne motite gospoda govornika. Posl. Herman dalje: Sklicavali ste se na prebivalce po mestih in trgih; res je, prebivalstvo teh krajev je večidel potujčeno, ali to prebivalstvo večidel nima druge omike, kakor ono, ktero mu daje „Tagespost“ in pa „Kikeriki“ in to veste, gospoda moja, da bi „Tagespost“ niti izhajati ne mogla in bi ne imela ničesar pisati, ko bi ne mogla zabavljati duhovstvu in pa strašanskim Rusom. Torej bote sprevideli, da ona (Tgp.) s svojim krotkim ščuvanjem prebivalstvo mest in trgov, namestu da bi ga z narodom sprijaznila, še bolj razdvojuje, in da je sistema pač zanikerna, ktera narod med seboj draži in mesta proti kmečkemu ljudstvu in mesta med seboj ščuje.

G. dr. Rechbauer je trdil, da je česko državno pravo zastarelo; jaz bi ga vprašal, v koliko letih po njegovem mnenji ljudske pravice in državna prava zastarajo? V tej zadevi si menda gledé obroka še sam seboj ni na čistem, ker je pred 6 leti rekel, da je ogersko državno pravo ob moč prišlo, ker 10 let ni bilo v rabi. (Posl. Rechbauer: Nikdar!) To ste rekli, in celi deželni zbor vam je v adresi pritrdil, prosim le berite adresno. Ravno isti poslanec je nadalje trdil, da so bili ravno česki uradniki najboljše orodje absolutizmu. Ali oni so bili potujčeni. Sistema jo je v tej zadevi storila, kakor se dela s sloni, vlovila je enega in z njim druge (Veselost). Nam se pravi, da tekamo za domišljijami (fantomi); za domišljijami tekajo februaristi, ki so zapustili pota stvarne politike. Ali svoje notrajne samostalnosti se narodi ne morejo in ne morajo odpovedati, ker take odpovedi samemu sebi Avstrija ne zahteva; to le zahteva sistema centralizacije, ki je bila že od nekdanj Avstriji nevarna.

Govor poslanca dr. Coste.

v 22. seji 3. oktobra 1868 proti nemškemu tekstu v slovenskem jeziku sklenene postavne o razdelitvi spašnikov.

Ustavni odbor se pri posvetovanji pisma prečastitega gospoda deželnega predsednika ni spuščal v vprašanje, kako pride vlada na to, tako pismo izročiti deželnemu zboru. Deželni odbor dosihmal še ni predložil posvetovane in sklenene postavne zaradi razdelitve spašnikov slavni vladi v potrjenje. Tudi bi se lahko vprašalo, kako pride slavna vlada na to, da nasvetuje, kar je nasvetovano v pismu cesarskega deželnega predsednika. Hvale vredno je, ako je to skrb cesarske vlade zaradi tega, da se ne ovira cesarska sankeija postavam, ki smo jih sklenili, pa le tiskokrat hvale vredno, ako je v resnici ustavno zahtevanje cesarske vlade. Po mojih mislih pa to zahtevanje v naših postavah ni vtrjeno, in to dokazati je moj namen.

Vlada se sklicuje, prvič na gotovo postavno, kako da se imajo razglaševati postavne in oklici v naši deželi in se sklicuje naj prvo na postavno od 27. decembra 1852. Ta postavna je v resnici izrekla v §. 2., da vse postavne se razglašajo v prihodnjic samo in edino v državnem zakoniku in sicer edino v nemškem jeziku, in da je le nemški jezik autentičen. Ob enem pa so se s to postavno deželni zakoniki — pa le za ukaze tikajoče se posameznih dežel — upeljali. Če bi tedaj ta postavna denes še veljala, bilo bi zahtevanje vlade vresničeno in po postavi opravičeno, in mi bi morali sklepiti postavne le v nemškem jeziku; kakor je pa sploh znano, nimamo v Avstriji mnogo postav iz leta 1860. V tem patentu se je izreklo, da imajo nehati vsi deželni zakoniki; izreklo se je pa tudi še, da vse postavne, naj bodo državne ali deželne postavne, se razglašajo edino le po deželnem zakoniku in te le v nemškem jeziku. V §. 4. tega patenta pa je izrečeno: „Die zur Verlautbarung bestimmten Verordnungen der Landesbehörden sind auf Veranlassung der politischen Landesstelle in den Landessprachen in Druck zu legen.“ (Deželni oblastni naredbe, ki se imajo razglasiti, naj se potem politične, de-

bi moral vés iz ljubljanskih udov sostajati. Ako tedaj prvega predsednika izvzememo, ktereга bi si moral zbor voliti, tedaj jih ostane za gospodarske opravila 6. Teh 6 in še najmenj po dva odbornika na vsak ostalih odsekov bi morali iz Ljubljane biti, tedaj bi vseh ljubljanskih odbornikov odbor moral najmenj 18 škrti (do sedaj najmenj 16). Ostali udje odbora bi se iz ljubljanskih in vnanjih udov Matice izbirali.

Na dalje bi se pri izbiranju odbornikov tudi moralo na to gledati, da bi ne bili samo odseki, ampak tudi različne vrste znanosti in umetnosti v odsekih zastopane. Pri izbiranju v odseke bi se v namen gospodarstva tudi drugi, ne samo dotično obraženi udje voliti smeli, posebno ker bi za ta ali oni odsek sposobnih udov lahko menjkalo.

Da bi pa taka volitev ne le mogoča, ampak tudi lehka bila, trebalo bi, da se Matičini udje v ta ali oni odsek zapišejo. Odseki za odbor bi naj bili tudi odseki za neodbornike. Takó bi se na posebne pole n. pr. filologi v odsek za jezike, na posebno polo za odsek 2, 3, 4 itd. udje vpisovali, in to ali pri obnem zboru, ali pa že preje poslavši svoja imena enkrat za vselej, odboru za ta ali oni odsek. Kar pa bi se udov v te odseke ne vpisalo, ti bi bili za gospodarstveni odsek ali pa za gospodarstvene obstanke tega ali onega odseka volivni.

Zasedanja odborova pa bi ne bila navadno po odsekih, ampak vkupna. Odseki bi imeli za zdaj pred vsem drugim le ta namen, da bi v odboru vse vrste znanosti zastopane bile, kar je za nasvetovanje knjig posebno važno. Vzemimo n. pr., da v odboru kdo nasvetuje izdajo narodnogospodarstvene knjige. Pot, po katerem priti do take slovenske knjige, pripomočke, s kterimi jo napisati in obseg knjige, o vsem tem bi odborniki

dotične znanosti najboljše vedeli odboru nasvetovati. In takó v mnogih drugih slučajih.

Kar pa se zdaj godi v odboru, da ima le on presojo vseh knjig v svojih rokah, to bi za naprej ne smelo biti. Tudi neodborniki bi smeli kaj takega delati. Marsikteri naših učenjakov je po naključju zboru menj znan in všeč, nego je dober in previden delatelj na slovstvenem polji. Takih primérov ne manjka; vzimimo n. pr. doktorja Kreka ali pa g. Kosarja. Po sedanjih pravilih onadva, ker ne sedita v odboru, ničesar ne smeta storiti v zadevi knjig od Matice izdanih. Saj le odborniki smejo po §. 13 rokopise presojevati. Ta §. je gotovo nepravilen in nespameten ob enem, ker enim društvenikom nalaga vse delo, drugim ga pa vsem jemlje. On bi se moral tako razširiti in popraviti, da bi po predlogu dotičnega odseka, v ktereга knjiga ali pa muzikalija spada, smeli tudi drugi učenjaki in zvedenci, ako so le udje Matičini, kaj vmes govoriti.

Da je taka sestava in delavnost odbora res potrebna, to nam kaže najboljše zgodovina projektiranega „naučnega slovarja“. V izvrstnem nasvetu g. dr. E. H. Coste se nahaja, gl. poročila str. 18., ta le predlog: „Za vodstvo tega podvzetja naj se sestavi poseben odsek Matičinih udov bodisi odbornikov ali neodbornikov“, kteremu predlogu sta pritrdila odbor tako kakor zbor. Oba sta tedaj pritrdila, da so odborove moči preslabe, da je treba tudi neodbornikov na pomoč klicati. In zakaj tudi ne? Po tem, da kdo odbornik postane, še ni postal izvrsten pisatelj ali kritik, ravno tako ne, kakor po udeoseženju časti odborništva nikdo ne postane slab rodoljub, slab pisatelj ali pa slab umetnik. Pravila se morajo v tej reči tako razširiti in popraviti, da bode delavnost Matičinih udov splošnejša postala, nego je do sedaj bila.

žerne oblasti v deželni jezikih natisnejo.) Ta §. 4. patenta od 1. januarja 1860. leta je važen zaradi tega, ker v Najvišem sklepu od 17. februarja 1860. leta je ta §. 4. postavljen za postavu, kako naj se razglašajo vse deželne postave. Najviši sklep od 17. februarja 1863 reče namreč: „Rücksichtlich der Kundmachung der Landesgesetze und des Beginnes ihrer verbindenden Kraft haben einstweilen bis zur verfassungsmässigen Revision Meines Patenten vom 1. Jänner 1860, Reichs-Gesetz-Blatt Nr. 3, die in den §§. 4 und 5 dieses Patenten enthaltenen Bestimmungen in Betreff der Verordnungen der Landesbehörden in Anwendung zu kommen.“ (Gledé oklicavanja deželni postavi in gledé časa, kadar te postave v moč stopijo, veljajo zazdaj določila §§. 4 in 5 tega patenta.) Tedaj je najviši sklep 17. februarja 1863. leta izrekel, da se od tistihmal naprej deželne postave ne razglašajo več po državnem zakoniku, temveč po tisti poti, kakor se imajo razglašavati po patentu 1. januarja 1860 deželni ukazi ali ukazi deželni uradov.

Tedaj če reče pismo prečastitega gospoda deželnega predsednika, da je po patentu 27. decembra nemška beseda autentična, je slavno deželno predsedništvo prezrelo, da ta postava od 1852. leta velja edino le za državne postave, ne pa za deželne postave, ki se ne razglašajo po državnem zakoniku, temveč samo po našem deželnem zakoniku. Ako pa pogledamo, kako je osnovan deželni zakonik, najdemo, da deželni zakonik izhaja v nemškem in slovenskem jeziku. Mi nimamo nobene postave, nobene točke niti deželne ustave, niti našega pravičnega reda, niti v postavi, kako se razglašajo deželne postave na Kranjskem, ktera bi izrekla, kateri jezik, ali nemški ali slovenski, je autentičen jezik, temveč deželne postave se razglašajo v nemškem in slovenskem jeziku, brez da bi imeli odločbo, kateri je autentični jezik.

Če pa gledamo na to, da je deželni zbor v poprejšnjih sesijah ravno tako, kakor v sedanjih sesijah mnogo postav odobril in mnogo postav nasvetoval v nemškem jeziku, brez da bi zahtevala niti ta niti ona stranka tega slavnega zbora, in niti vlada, da bi se postavile te postave tudi v slovenski jezik, vidi se iz tega, da nimamo nobene postave za to, da bi se morala vsaka postava v deželnem zboru skleniti v obeh jezikih, ampak pripušeno je tistemu, kateri nasvetuje postavu, bodisi vlada, bodisi deželni zbor, bodisi posamezen poslanec tega slavnega zbora, izvoliti si jezik.

Če bi pa te postave, na ktere se sklicuje pismo cesarskega predsednika res take bile, kakor jih tolmači tisto pismo, vprašam gospoda moja, kako je to, da se v Trstu, da se v Gorici, da se v Istrijskem zboru vse postave sklepajo edino le laški, in niti v slovenskem jeziku, kateri je tudi deželni jezik, ter niti v nemškem jeziku, ker vendar vse postave morajo biti, kakor pravi deželni predsednik v nemškem jeziku sklenene, „weil sie (die deutsche Sprache) für die Gesetze die einzig authentische ist.“ (pravo! pravo! na levi in med poslušalci.) Te postave, na ktere se sklicuje deželni predsednik imajo ravno tisto veljavo za Trst, Gorico in Istrijo, kakor za nas; tam pa se ni nikdar zahtevalo, da bi se sklenile postave tudi v nemškem jeziku. In, gospoda moja, jaz grem še dalje. Te postave imajo tudi še zmirom veljavo za Galicijo, ker tudi Galicija, kolikor je meni znano, še nima posebne deželne postave o razglašanju deželni postav. In kako se godi na Galiskem? Gospoda moja, v Galiskem zboru se postave sklepajo edino le poljski, niti rusinski, niti nemški, in cesar je potrdil tiste postave, n. pr. postavu zaradi šolskega deželnega nadzorstva in cesar je v poljskem originalu podpisan in minister Beust, kot državni kancelar in ministerstva predsednik je tudi podpisal tisto postavu.

Te postave, na ktere se sklicuje deželno predsedništvo, ne rečejo tega, kar je v pismu izrečeno, temveč ta reč stoji tako, da mi za našo deželo nimamo gotovo odločeno, kateri jezik je autentični, ali slovenski, ali nemški; gotovo pa je, da razglašajo vse postave v nemškem in slovenskem jeziku. Če bi tedaj vlada zahtevala, da se morajo vse slovenske postave posvetovati v tem zboru tudi v nemškem jeziku, bi potlej vlada — ravno sklicuje se na §. 19 državljskih osnovnih pravic in dosedanje navado razglašanja postav — morala zahtevati od tega zbora, da se tudi vse postave, ki so sklenene v nemškem jeziku tudi v slovenskem jeziku sklenejo. Zakaj to vendar ne more dvomljivo biti, da tudi, ako ka reč velja: „weil in einem Lande, in welchem die deutsche Sprache auch Landessprache ist, nicht zugegeben werden kann, dass der authentische Text erst im Wege der Uebersetzung ohne direkte Schlussfassung des Landtages hergestellt werde“ (ker se v deželi, kjer je slovenski tudi deželni jezik, ne more dopuščati, da bi se odločevala autentična beseda še le potem prestave brez neposrednega sklepanja deželnega zbora); te besede lahko izrečemo. (Dobro! Izvrstno! na levi, pohvala nad poslušalci.) To pa deželna vlada nikdar ni tirjala in gospoda moja, tudi mi nismo tirjali, ravno zaradi tega ne, ker ni gotovo odločeno, kateri jezik je v našen deželnem zakoniku autentični jezik.

Če mi tedaj denes po sklepu ustavnega odbora — za kterega sicer jaz v odboru nisem glasoval — če mi po tistem sklepu denes sklepamo postavu slovenske postave, smo storili več, kakor bi bili morali storiti. Zakaj ravno tako lahko, kakor deželna vlada tukaj nemško sklenene postave sama prestavi v slovenski jezik in jih potem razglaša po deželnem zakoniku, ravno tako lahko bi tudi slovenske sklenene postave prestavila v nemški jezik in jih potem razglašala po deželnem zakoniku.

Jaz sicer ne stavi nobenega predloga, vendar bi bilo najnaravnejše, stopiti na dnevni red čez dopis deželnega predsedstva v tej reči, ker nima postavne podlage, in pustiti do tistihmal, ko bo po nasvetu ustavnega odbora se nova postava dala, deželnemu zboru svobodo, da on sklepa postave ali v nemškem ali slovenskem jeziku. (Dobro! dobro!)

Nашa društva.

Prvi občni zbor društva za branbo narodnih pravic v Ljubljani

je 17. t. m. v čitalnični dvorani, kamor se je bilo okoli 100 ljudi sešlo, pričel dr. Ahačič senior blizu tako (nemški) govoreč: Kako je v našem

glavnem mestu s slovenščino, je vsakemu znano. — V državi? Po dualizmu imajo Magjari unkray in Nemci takraj Litave supremacijo čez Slovane in zato sem sprožil idejo tega društva že 23. majnika in vabil prijatelje, da potrebne storé za izpeljavo te misli. Pristopilo je zadnje dni toliko družbenikov (čez 400), da sem lahko z mirno vestjo za danes občni zbor sklical.

Tajnik dr. Papež bere kratko poročilo začasnega odbora, iz kterega smo pozvedeli, da že 4. septembra so razposlali vabila k pristopu, da so nekateri poverjenci le malo ali nič storili. (V Ljubljani to društvo najslabeje napreduje; zakaj, hočemo o priliki omeniti.) Posebna hvala se izrekuje g. F. X. Souvanu, ki je društvu papirja (pa ne mislite državnega) podaril. Blagajnica ima 111 gl. 60 kr.

Dr. Bleiweis J. govori o zedinjenji slovenskih pokrajin v eno administrativno skupino, ter podpira svoj predlog: a) odboru se da naloga o tej stvari posebno knjižico spisati v prostem slovenskem jeziku, b) ta knjižica se ima razdeliti v 3 dele: 1. da se po zgodovinskih preiskavah pokaže, da je naše zahtevanje opravičeno, 2. da se dokaže, da je združenje v eno celoto slovenskemu narodu potrebno, da si utrdi narodnost svojo; 3. da se dokaže, da je to združenje tudi Avstriji v korist, blizo takole: Združenje Slovencev, moja gospoda, to je nad vseh cilj in konec. Ne bode mi treba na dolgo in široko dokazovati, kako potrebno nam je to zedinjenje in kako koristno sami Avstriji. Ko so verige absolutizma 1848. leta padle, rodila se je ta ideja prvokrat, na cesarskem dvoru je bila živa beseda o tem leta 1848 in pozneje tudi v zboru slovenskem v Pragi; od tiste dobe se je glasila ta želja po mnogih časniki, vendar je le zmerom na papirji ostala, dokler se je zopet oglasila želja v Kranjskem deželnem zboru leta 1861. — Letos smo jo v taborih na Štírskem slišali in tudi v deželnem zboru štírskem, kranjskem in goriškem, in jutri se bode zopet želja ponovila v zboru Šenpaskem. Kar se je do zdaj govorilo ali pisalo, je vendar le beseda in stvar je tako važna, da po golih besedah ne dosežemo namena. Ideja ta mora preinčiti srca vseh Slovencev, kolikor je mogoče. Dozdej se ni nič na zgodovino obračalo. „Očitelo se je deželnemu zboru našemu, da ni letos že kake resolucije v tej zadevi storil. Jaz mislim, da je naš deželni zbor politično zrelo ravnal v tem; zakaj ne vse kar vroča kri zahteva, ne, vse ni politično modro. Ko bi bil deželni zbor naš kranjski to resolucijo letos storil, kaj bi bili odgovorili nam deželni zbori v Gradcu, kaj v Celovcu, kaj v Trstu? Naša reč bi bila gotovo več škode ko koristi trpela. Stvar toliko važna, se mora se vé da le doseči na postavnih in ustavnih poti, in mi vsi upamo, da pridejo taki časi (Dobro), da pa do tistega časa pridemo, treba nam je mnogo dela, treba ljudstvo poučevati, treba, da vsak naših ljudi nekoliko več vé, kakor ti besedi „zedinjenje in združenje“ Slovencev. Zato mislim, da bode naše društvo zelo koristilo vsem Slovincem, ako se moj nasvet izpelje. Kar se tiče zgodovinskega dokaza, ne bode treba veliko iskati, ker imamo že Vodnikovo knjigo. „Geschichte des Herzogthums Krain, Görz und Istrien.“ To nam kaže, da so Slovenci že 1664 iz Kranjske, slovenske okrajine, Krasa, Pivke, Metlike in Istrije zborovali v Ljubljani. Ta knjižica nam kaže, kako je Reka, kako je stara avstrijska Istria bila kranjska. Ta moramo nazaj dobiti, pa tudi skušati, da se tiste dežele, ktere so bile v 14. veku razdružene, zopet združé. Zgodovina dalje kaže naše združenje v notranji Avstriji itd. kakor v deželnem zboru... In še le potem bomo utrjeni v tem, kar nam ustava podeljuje in iz višjega prestola zagotovljena beseda. Jaz mislim, da bi bila morala Avstrija že veliko na to misliti, ako pomisli na severu valove germanizma, na jugu italijanizma; če pa bode krepko telo vmes kakor skala, se bodo valovi razbili, ki zmiraj žugajo Avstrijo razrušiti. Da se pa Avstrija na nas Slovence opirati more, smo pokazali v viharjih časih, in vresničili besede pesnika: „Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovencev ne gane.“ (Živa pohvala.) Regali misli, da ni treba knjižice, ker ljudstvo tako časnike bere in je sploh zato. Dr. Costa ga zavrne, da ljudstvo časnike bere ali tudi ne, da imajo časniki drugo nalogo, kakor knjižica, da le v zadaji se more temeljito in zgodovinsko dokazati, da je ta želja opravičena, nam potrebna in mogočni ter svojim narodom pravični Avstriji koristna (dobro). Dr. Bleiweis še zagovarja s tem svoj nasvet, da se bode knjižica po 1000 iztiskih lahko razdelila med ljudstvo, med tem, ko nimajo naši časniki toliko naročnikov. Potrdi se enoglasno, in po zahtevanju dr. Costa, da roko vzdigne, ali je kdo zoper to, je nobeden ne vzdigne.

Potem je govoril dr. Costa o vpeljavi slovenskega jezika v šolo in urade, ter nasvetoval to resolucijo: Odboru se naloži temeljito peticijo izdelati in jo predložiti ministerstvu, da se potrdi postava, sklenena v deželnem zboru zaradi uresničenja ravnopravnosti slovenskega jezika v javnih šolah in uradih. Potrdi se enoglasno. Govor prinesemo prihodnjič obširno. Ko se razgovor ima začeti, se vzdigne Ravnikar in govori o nazadku slovenščine v ljubljanskem mestu, od nasprotnih slovenskih strank in predlaga, da se naroči odboru sestaviti zaupnico narodni večini deželnega zbora, in jo izročiti deželnemu odboru. Potrdil se je ta predlog. O volitvah za prihodnji mestni zbor delati, se je izročilo odboru in sklenilo, da mora vsaj v 14 dneh sklicati občni zbor.

Za odbor jih je volilo 59, in izvoljeni so skoraj enoglasno: Dr. Bleiweis J., dr. Costa, Peter Kozler, dr. Ahačič, Fr. X. Souvan senior, Horak, Pakič, Murnik, dr. Poljčukar, dr. Papež.

Vladni komisar je bil g. Guttman.

Prej ko sklenem, moram vendar bivšega predsednika dr. Ahačiča vprašati, kaj ga je motilo, da je svoj pričetni govor nemški bral? Ravno tako lahko bi si ga bil zapisal slovenski, ali vsaj dal pravilno zapisati, kajti govoriti ne zna slovenski, in rečem, da še nismo nikdar tako slabe „kranjske šprae“ slišali, ko ta večer iz njegovih ust. Smejali smo se, ko je rekel „odboru se da nadloga“, „naj se melda“, „večnost glasov“, da se „predložuje“, „če se nobeden ne melda, bom pa čez ta punkt na glasovanje prinesel“, „kteri je s tem kontent“? — Jaz ne!

12. seja „Matičnega“ odbora 15. t. m.

Predsednik dr. Toman naznanja, da mu mnoga druga posla ne dopuščajo za društvo toliko delati, kolikor bi bilo želeti, da torej v prihodnje ne more ostati društveni predsednik. Tajnik Lésar poroča o proračunu, kakor se je bil predložil IV. občenemu zboru. Se potrdi. O sprejemu novih udov obvelja dr. Costov nasvet: Nove ude sprejema tajnik, odbor pa konečno določuje, ali se imajo sprejeti ali ne. Razen že dovoljenih 30 gl. se dovolji še 20 gl. za stroške svečanosti pri zadnjem občem zboru. Nasvet dr. Toman in dr. Zupanca, naj bi te stroške trpeli odborniki, ne obvelja.

Tajnik Lésar poroča o svojem delovanju omenjaje svojih težav. Na njegovo vprašanje, kaj je storiti z družabniki, ki ne plačujejo svojih doneskov, odloči se, naj se še to stvarjo nekoliko počaka. Društvena pisma bo podpisoval odbornik, ktere ga bo predsednik imenoval in pa tajnik. Tajnik naznanja, da deželna vlada nima ničesar proti novim pravilom, katerih se bo 500 iztisov natisnilo. Poseben odbor ima v smislu §. 9 pravil sestaviti odborov poslovnik. O ponudbi „Ilirske Matice“, da hoče ona prepustiti literarno zapuščino Stanka Vraza se naroči odboru v pretres spisov naj rokopise pregleda. — G. Cigale bo prestavil geografična imena za nameravani atlant, ki se ima tiskati v Avstriji. — Ker se za prestavo Schroederjevega knjige „Buch der Natur“ ni nihče oglasil, naprosil je odbor gg. prof. Erjavca, Tuška in Zajca in pa Vilj. Ogrinca, da prevzamejo prestavo, kar so tudi obljubili. Prestava se bo plačala kakor izvirni spisi. — Zahvalno sprejema odbor ponudbo g. Koseskega, ki hoče društvu prepustiti svoja dela, nekoliko tekoj, nekoliko kasneje. — G. Oros. Caf bo v oporoki prepustil po svoji smrti društvu svoja slovenska in slovanska dela. — Gg. prof. Majciger in Šuman v Mariboru sta obljubila, da hočeta spisati za društvo slovanski narodopis 20—25 pol. Ponudba se sprejme s „slava“ klici in se ob enem odobri predloženi črtež. „Slov. zidar“ se za zdaj ne bo izdajal. Vodnikove pesmi bo g. Fr. Levstik v enem mesecu za tisk pripravil. Na to se voli dr. Costa za predsednika, dr. Tomanu pa se izreka odborova zahvala in obžalovanje, da se je odpovedal predsedništvu. Dr. Costa sprejme po kratkem obotavljenju volitev. Za drugomestnika se voli g. dr. Vončina in za blagajničarja g. dr. Zupaneč, kteremu se izreka za služena zahvala za njegovo dosedanje delovanje. Na novo voljeni tajnik Lésar pravi da volitve zaradi mnogih osebnih napadov ne more sprejeti, ker mu te celo njegovo službeno stanje spodkopujejo. Dr. Bleiweis obžaluje te napade pa meni, da brezimni pisarji ne smejo motiti poštenega moža; očitanje sebičnosti in dobičkarije izvirajo iz onih krogov, kterim so pri vsem njihovim delovanju te lastnosti vodila. (Kon. pril.)

Dopisi.

Iz Goriškega. [Izv. dop.] Kedar se kak narod zares zbudi iz dolge letargije, ali kedar razbije spono silnega trinožstva; takrat se zbuja zaporedamo talenti vsake vrste, in narod pokaže svoje lepe lastnosti izdelovaje toliko, da se je zares čuditi. Mi Slovani smo temu dokaz, in tudi mi Slovenci smo v kratkem času pokazali, da veselo in krepko napredujemo v narodno duševnem razvoju. Nasprotovanje nas krepča in spodbada, zaradi tega se množi duševna dela. Tudi na Goriškem smo se zdramili, in želimo duševnega povzdiganja. Zato pozdravljamo veselega srca vsako bistro glavo, ki se nam razodene, zlasti če dela na pesniško dramatičnem polju. Gospod Klodič gimnazijski profesor je na svitlo dal šaloigro v treh djanjih, ki ima naslov: „Novi svet“. Djanje te igre svrhuje se v Koboridu blizu italijanske meje in je vzeto iz ljudskega življenja. Oseb igra 14, razen še drugih Koboridov, ki imajo pevati v korn. Ta igra je zložena v stihih, ki so vsi čisti in v lepem jeziku izdelani. Djanje zaima od začetka do konca, in je logično izpeljano, da se v najlepšem redu vjemajo razni prizori. Metrum pa je raznovrstno po Sofoklu, Aristofanu in Pindarju, posebno umetno zložene so kitice, ktere se imajo pevati. Opominjamo namreč, da je nekaj petja vpletenega in skladatelj napevov se je potrudil, da je izmislil prijazne in umetne melodije, ki se bodo dobivale le pri gosp. Klopčiču v prepisu. Priporočamo tedaj to v vsakem obziru izvršno delo, ktero bi nam v gledišči marsikter lep večer pripravilo. Zanimalo bo posebno naše gorane, kterim so Koboridske okoliščine znane, pa tudi vsacega družega, ker je predmet te šaloigre nova železna cesta, ki se ima po Tmanskem izpeljati, in ljubezen. Koboridec, dva dijaka in en inženir nas zabavljajo predstavljaje nam boj starih in mladih časov in stari boj ljubečih se sstariši.

Iz Trsta, 16. okt. [Izv. dop.] Ker že dolgo časa ni bilo nobenega dopisa iz Trsta v Vašem listu, se lotim jaz peresa, povedeti Vašim čitateljem, naj nikar ne mislijo, da se je prejšnji mir k nam že vrnil. Sicer se po večerih druhal v čete več ne zbira in ne razsaja po mestu, pa pod pepelom živo oglje tli, t. j. poleg očitne vlade še vedno čutimo skrivno vladno. ki ima svoje finančno ministerstvo v „biši Izrael“, svoj parlament v društvu ki lepo ime napredka nosi, in za eksekutivne organe one gladiatorje, kise po večem rekrutirajo iz možkega demi-monda in si „vadijo telo“ da so bolj sposobni za službo ktero opravljajo.

Kakor se zdi je ta skrivna vlada svojo ljubeznjivo skrb zdaj obrnila tukajšnji in okoliškim čitalnicam. Tedaj pa tedaj pride ukaz natepsti kakega čitalničarja, nagroziti se drugemu, naj izstopi iz čitalnice; če mu je ljuba cela koža, itd.; Cittadino pa pridno pobira laži o čitalnicah, in Slovane sploh črni kot neprijatelje vsakega napredka. Dobro je temu brezznačajnemu listu odgovoril dalmatinski „Nazionale“ da je enkrat mileje sodil o Slovanih, odkar pa je v službi židov in njihove stranke, nima več dobre besede za nje. Njegovi vredniki, poitalijančeni Slovani, odgojeni v časnikarski šoli vladnega lista „Osservatore triestino“ so se rano naučili plašč obračati po vetru, prilizovati se in razžaljevati, pozabljati in spominjati se, kakor ravno nad njimi razvita zastava zahteva. Morebiti je ta ostra graja dalmatinskega lista sto-

rila da je „Cittadino“ v večerašnjem listu, naznanjaje slovenski tabor pri Šenpasu, sicer še vedno nekoliko razžaljivo, pa vendar mnogo zmerneje o Slovencih in njihovih željah pisal, kakor smo vajeni v njem brati. Ali se je morda tabora tako ustrašil? Pa toliko mu moremo zagotoviti: naj nas liže ali zbadaj, spoštovali ne bomo nikdar ljudi njegove baže, ki za nas Slovence nimajo drugega, kakor pesti, zlobne jezike, in strupena peresa.

K šenpanskemu taboru se bo brž ko ne ogromna množica sešla. Da skoz Gorico pričakujejo mnogo ljudstva, kažejo oznanila, ki jih je vlada razposlala po naši okolici, po kterih je taboritom prepovedano skozi Goriško mesto v četah iti, in jim je natanko pot odkazana po kteri se imajo mimo mesta podati!

V nedeljo 11. t. m. so v Barkoli čitalnico slovesno odprli; veselica se je izvršila v naj lepšem redu, in vendar je „Osservatore“ prinesel novico, da bo preiskava zaradi nepostavnosti, ki so se tam godile. Kake nepostavnosti je kdo tam izvohal, sam Bog ve! V nedeljo 25. t. m. se odpre čitalnica v Občini.

Iz treh drugih krajev okolice pa so neki pravila vladi že predložena v potrjenje.

Politični razgled.

Državni zbor na Dunaji je na novo pričel svoje zasedanje, vendar v 135 seji se je zbralo tako malo poslancev, da je zbornica komaj sklepati mogla. Tirolcev, Poljakov in Slovencev je prav malo nazočih, slednji pa gotovo pridejo v kratkem do zadnje glavnice. Novi poslanci storé obljubo, med njimi dr. Giskra iz svojega starega sedeža. Na to se bere več dopisov ministerstva notrajnih zadev, s kterimi se naznanja, da je dobilo nekoliko sklenjenih postav najvišje dovoljenje. Začasni predsednik ministerskemu svetovstvu g. Taaffe predlaga izvanredne naredbe na Českem v potrjenje. Predlogu so prideti obširno razpeljani nagibi, kteri so vlado do teh sredstev silili in pa dokazi, da se je vse to godilo v postavnih mejah decemberske ustave. G. minister ob enem izreka željo, da bi bilo prav hitro mogoče te naredbe ob veljavo dati. Minister Herbst predlaga osnovo postave o imenovanjih naredbah, na dalje osnovo postave, kako naj bi se skušalo pobogati zakonske, ki se hoté ločiti in naznanja, da je tiskovna postava zadobila najvišje potrjenje. Minister Plener predlaga dopolnilna določila k kupčijski pogodbi z Anglijo in pa poštno in kupčijsko pogodbo s Švicarsko. Volitev perovodij in v odbore se prelože za prihodnjo sejo.

Po zunajnih listih je zopet brati, da bi utegnili Herbst in Brestli stopiti iz ministerstva.

Zdaj so morali tudi uradniki ministerstva zunajnih zadev priseči na ustavo.

Na Českem se kaže nova svobodna era v vsej svoji cvetosti. Na prazen glas, da so se v Kolinu neka okna pobila, odposlal je c. kr. vodja namestništva Koler brž krdele vojakov tje. V soboto je poslednji objavil nov razglas, v kterem prepoveduje vse shode in tabore, v kterem prepoveduje neko administrativno zbranje na cerkvenem žegnanju v Mihlovm, ter žuga z vso ostrostjo postave. — Okrajnim zastopništvom je dalje zaukazano, naj občinskim županom povedo, da se bodo v posameznih soseskah vojaške eksekucije razpostavile, ako se ne zabrani vsak nepokoj. — Gimnazijalni učenci ne smejo nikacih „znamenj“ nositi. — Novega časopisa „Zvon“ je bila prva številka konfiskovana.

Iz Galicije se poroča o novem razdvoju med ministerstvom prosvete in pa med deželnimi oblastnjami. Minister hoče, da bi se učni jezik lvovske tehnike določil na Dunaji, ker država ta zavod plačuje. Lepa šolska avtonomija to, za ktero so bili poljski poslanci zapustili federalistični program.

„Gaz. Nar.“ svetuje galiskim delegatom, naj stavijo v državnem zboru nasvetov v smislu resolucij dež. zbora in naj zapusté državni zbor, ko binasveti ne obveljali.

Adresa državnega zbora v Kopenhagenu izreka kralju obžalovanje, da so brez uspeha ostali zaupni dogovori med Prusijo in Dansko, da bi se vsled praškega pomirja v severnem Slezvigu svobodno glasovalo, h kteri teh držav ima v prihodnje spadati.

V Florenci ima policija mnogo posla odpravljati na cestnih oglih puntarske pozive, kteri ljudstvo vabijo, naj bi zgrabilo za orožje, oklicalo republiko, pobilo duhovstvo in kapitaliste itd. Ti pozivi vzbujajo naj niže strasti, kterih so človeške prsi zmožne.

Rimski časniki poročajo, da ni misliti, da bi francoska posada pred 2 letoma zapustila papežovo posestvo. Drugi časniki pa zopet pripovedujejo, da se med Francijo in Italijo zdaj obravnavajo važne politične stvari. Princ Napoleon je moral naglo v Turin, da bi kralja spravil v zadevah politike na Španjskem na francoska pota, zato pa bi se pokazala Francija gledé Rima tem bolj prijazna in bil že podpisan ali se ima v kratkem podpisati pogodba, po kteri Francozi Rim zapusté.

Iz Pariza se poroča, da hoče Napoleon svojo armado znižati, zdaj ni neki več kakor 354.000 vojakov obrošenih. Tudi pred avstrijsko-prusko vojsko so se slišale enake trditve gledé vojaščine teh držav in prišlo je vendar do krvave vojske.

Iz Španije se poroča, da je škof iz Taragone vzdignil se zoper zmagovalno revolucijo ter da na čelu 2000 oboroženih mož za Burbona Karla VII. — Ministerstvo določuje da se imajo vsi klostri jezuitovski v treh dneh zapreti. Njihovo premoženje bode narodno premoženje. — General Prim preklicuje vest, da bi bil iz Prusije prejel denarno pomoč ter pravi, da se je Španija iz lastne moči in s krvo svojih otrok osvobodila. — Za zdanja španjska vlada je dobila v angleških bankah 700 milijonov realov na posodbo. — O tem, kdo bode določno nastopil vlado na Španjskem še ničesa gotovo. Med kandidati se imenuje angleški princ Alfred. Ena precej mogočna in delavna stranka je za republiko. Provizorična vlada pa misli še pred sklepom kortezov povdarjati potrebo monarhije in vlado ponujati portugalskemu kralju.

Tiskarska pomoč. V 8. vrsti listka Beseda o „Matici“ II. v 84. števil. „Slov. Nar.“ naj se blagovoljno bere „podjedam“ mesto „pojedam“.

Dunajska borza od 19. oktobra.

5% metalike	57 fl. 30 kr.	Kreditne akcije	212 fl. 50 kr.
5% metalike z obresti v maji in nov.	58 fl. 30	London	115 fl. 65 kr.
5% narod. posojilo	62 fl. 15 kr.	Srebro	113 fl. 50 kr.
1860 drž. posojilo	84 fl. 50 kr.	Cekini	5 fl. 51/100 kr.
Akcije narod. banke	759 fl. — kr.		